

Open Access Week 2018

0 comments

Autoři:

[Inspektor, Tomáš](#)

Vydání:

[2018, ročník 22, číslo 5](#)

Rubrika:

[Zprávy, reportáže a glosy](#)

Úvod

Stejně jako v předchozích letech, i letos patřil poslední říjnový týden (22. až 28. října 2018) akci **Open Access Week**, která se zaměřuje na podporu otevřeného přístupu k výsledkům vědeckého výzkumu. Open Access Week navazuje na Open Access Day, který poprvé v mezinárodním měřítku proběhl 14. října 2008. V roce 2009 byla původně jednodenní propagační akce rozšířena na týdenní, a letošní ročník tak byl jubilejním desátým.

Logo Open Access Week

Open Access Week jako obvykle probíhal na mnoha místech ČR (resp. celého světa). Zapojila se například Vysoká škola Báňská – Technická univerzita Ostrava, Univerzita Karlova, Vysoké učení technické v Brně, Západočeská univerzita v Plzni, Mendelova univerzita v Brně, Univerzita J. E. Purkyně a další.

Tématem letošního ročníku bylo **Designing Equitable Foundations for Open Knowledge**, volně přeloženo jako Navrhování spravedlivějších základů pro otevřené poznání. Téma cílilo na politiky a postupy otevřeného přístupu a způsoby, jakým jsou vnímány a realizovány vládami, poskytovateli financování, univerzitami, vydavateli a vědci. Politiky a postupy otevřeného přístupu jsou většinou již dávno sepsány, nicméně realizace stále pokulhává.

Logo Open Access Week 2018

Vzhledem k tomu, že se principy otevřeného přístupu dostávají čím dál více do povědomí, mělo by být cílem prozkoumat otázky, jak navrhnout otevřené systémy, abychom zajistili, že jsou inkluzivní, spravedlivé a opravdu slouží potřebám různorodé globální komunity. Letošní

týden otevřeného přístupu vyzývá všechny zainteresované strany, aby se podíleli na pokroku v této důležité oblasti.

Přechod z tradičních systémů publikování a šíření znalostí směrem k větší otevřenosti přináší mnoho nových výzev. Jak zajistit udržitelný model otevřeného přístupu, aby nebyl diskriminující či zaujatý? Co by mohlo posílit otevřené systémy? Čí hlasy mají přednost při určování toho, co se považuje za vědecké? Kdy není otevřený přístup vhodný? Odpovědi na tyto otázky mohou pomoci vytvořit spravedlivější systém otevřeného výzkumu a vědy.

Open Access Week na vybraných univerzitách

V rámci mezinárodní akce Open Access Week 2018 na Mendelově univerzitě v Brně byla kampaň zaměřena na rozšíření informací o otevřeném publikování. Akce byla podpořena plakáty s informacemi o open access, dále propagačními letáky a informacemi na webových stránkách Ústřední knihovny a Informačního centra. Dále byla realizována přednáška na téma Novinky ve Web of Science (24. 10. 2018). Pro účastníky přednášky byly připraveny záložky propagující vytvoření a aktualizace identifikátorů vědců (ResearcherID a ORCID) a propagační bloky.

Výstava na podporu open access proběhla od 22. 10. do 9. 11. 2018 v Brně, v areálu univerzity na ul. Zemědělské, dále na tř. Generály Píky a na Zahradnické fakultě v Lednici. Další aktivitou byla propagace repozitáře MENDELU. Knihovna Mendelovy univerzity započala na podzim 2018 plnit otevřený repozitář, který je určen nejen pro pracovníky a studenty MENDELU, ale i pro širokou veřejnost. Na počátku spuštění repozitáře bylo vloženo 56 publikačních výstupů autorů z univerzity a jejich počet bude průběžně navyšován.

Plakát k Open Access Week 2018 na Mendelově univerzitě v Brně

Na Technické univerzitě v Liberci se spíše než na vysvětlování otevřeného přístupu zaměřili na přiblížení významu hnutí. Jako první věc sladili textilie interiéru knihovny do oranžova, aby upoutali pozornost čtenářů. Navíc na stoly naaranžovali oranžové ovoce a zeleninu. Na komunikačních kanálech knihovny (web, sociální síť, OPAC) sdíleli informační bannery, které při prokliknutí odkazovaly na web Iniciativy OA, kde se čtenáři mohli dozvědět, co otevřený přístup je a jak funguje. Na webu knihovny vystavili fiktivní rozhovor se světoznámým vědcem z budoucnosti, který měl ilustrovat význam otevřeného přístupu pro lidstvo jako celek. V neposlední řadě navrhli a realizovali karetní hru s tématem vědeckého

publikování v českém prostředí, jejíž součástí byl právě také odkaz na otevřený přístup. Hra [Publikuj, nebo se pakuj](#) je v duchu otevřeného přístupu vydaná pod licencí CC BY-SA. Je dostupná z katalogu Technické univerzity v Liberci, kde je i link do jejich repozitáře DSpace na šablony, pravidla a další materiály, které jsou volně ke stažení.

Na Západočeské univerzitě v Plzni uspořádali seminář, který měl za úkol představit otevřené vzdělávací zdroje a možnosti financování jejich tvorby na ZČU z aktuálně realizovaných projektů. Zároveň měla být představena [Digitální knihovna ZČU](#) a její možnosti jako prostor pro otevřené vzdělávací zdroje. Pozvali **p. Kaderku** z Aliance pro otevřené vzdělávání, který představil otevřené vzdělávací zdroje a otevřené vzdělání vůbec. Na jeho část navázala **Lucie Rohlíková** z Celoživotního a distančního vzdělávání, která představila projekt ESF, z něhož je možné čerpat prostředky pro tvorbu nových materiálů, a seznámila účastníky s aktivitami projektu, které by CŽV chtělo ve spolupráci s knihovnou a Úsekem prorektora pro studijní a pedagogickou činnost realizovat.

Bohužel se stále potýkají s malým až mizivým zájmem ze strany studentů i pedagogů, přestože se jim snaží každý rok představit nějakou novinku. Semináře se tak zúčastnili pouze kolegové z knihovny a z CŽV. Druhá akce na ZČU proběhla v rámci projektu Prostor učení – Knihovnická informační platforma. Akce byla třídní (23. – 25. 10.), ale pouze středa 24. 10. se týkala otevřeného přístupu. Pro projektové partnery z Chemnitz, Žitavy a Liberce byla připravena série přednášek, které je měly seznámit s problematikou otevřeného přístupu a představit jim aktivity ZČU v této oblasti.

První přednáška byla věnována obecně otevřenému přístupu (vznik hnutí, BBB iniciativy, zelená, zlatá cesta, repozitáře, licence a autorské právo), následující přednáška představila aktivity ZČU v této oblasti (Berlínská deklarace, repozitář, ukládání publikační činnosti). V odpolední části se zaměřili na institucionální a politickou podporu otevřeného přístupu, hodnocení vědy, problém predátorů s praktickým cvičením, kdy si účastníci sami vyzkoušeli ověřit podezřelý časopis a na otevřené vzdělávání. Tato akce má vždy kladnou odezvu u projektových partnerů, často porovnávají univerzity v ČR i Německu a jejich možnosti a vyměňují si zkušenosti.

Open Access Week 2018 na Západočeské univerzitě v Plzni

Ústřední knihovna Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava (VŠB - TU) připravila 25. 10. 2018 seminář s názvem *Open Access – It's part of the job!*, který byl rozdělen do čtyř částí. Na úvod byly představeny základní informace a principy otevřeného

přístupu. Ve druhé části pak byly prezentovány služby a nástroje pro vyhledávání otevřených zdrojů. Třetí částí byla zaměřena na identifikátor ORCID a jeho využití na univerzitě. Seminář zakončil příspěvek, shrnující potřebné kroky k posílení institucionální politiky otevřeného přístupu. V duchu otevřeného přístupu jsou všechny prezentace dostupné v [repozitáři](#).

Kromě výše uvedeného semináře, byla v rámci OA Week realizována e-mailová kampaň zaměřená na identifikátor ORCID, informující autory o možnosti propojení jejich účtu ORCID s univerzitním systémem identit (UNIS). Kampaň cílí na autory, kteří si již profil ORCID založili, ale nepropojili si jej s osobním univerzitním účtem. E-mail obsahoval návod, jak propojení provést a odkazy na webové stránky [Ústřední knihovny](#) s podrobnými informacemi o ORCIDu. Další aktivitou v rámci OA Week 2018 byla propagačně-informační kampaň na blogu [E-zdroje](#) v rubrice [Open Access](#) a facebookové stránce ÚK, upozorňující na zajímavé články, služby, iniciativy apod.

Open Access Week 2018 na VŠB - TU Ostrava

Univerzita Karlova se zapojila do týdne otevřeného přístupu letos již popáté a díky aktivitě jednotlivých fakultních knihoven, Ústřední knihovny a Nakladatelství Karolinum nabídla studentům, akademickým pracovníkům a veřejnosti bohatý program. Vedle klasických přednášek (na téma otevřených dat a sociálně vědních archivů a predátorského publikování) mohli zájemci navštívit např. méně formální promítání dokumentárních filmů (*Zázračné dítě internetu*, *Paywall: The Business of Scholarship*) nebo v rámci večera s názvem *Evropa na cestě k otevřené vědě – stačíme jí?* mohli spolu se zástupci vědců Filozofické fakulty UK, Technologického centra AV ČR a Ústřední knihovny UK diskutovat o aktuálním stavu otevřené vědy jak za našimi hranicemi, tak především v České republice a na Univerzitě Karlově. Některé fakultní knihovny nabízely svým uživatelům individuální konzultace a k dispozici byl také nově vytvořený [informační leták](#). Pro redakce univerzitních a fakultních časopisů připravilo Nakladatelství Karolinum seminář k možnostem systému [Open Journal Systems/OJS](#) a zároveň představilo chystanou univerzitní centrální instalaci.

Program týdne otevřeného přístupu byl propagován nejen na stránkách a sociálních sítích jednotlivých knihoven, ale svůj prostor dostal také na homepage Univerzity Karlovy. Zde se díky [článku](#) mohli po celý týden návštěvníci webu seznámit jak s programem OAW2018, tak i s možnostmi otevřeného publikování v univerzitním nakladatelství.

I v letošním roce se potvrdilo, že přímé zapojení studentů a akademiků do organizace a programu vede k vyšší účasti, než u akcí organizovaných pouze knihovnou. Do budoucna by

rádi zorganizovali např. mezioborovou/mezifakultní diskuzi a určitě budou pokračovat v obecných osvětových aktivitách.

Seminář k Open Journal Systems na Univerzitě Karlově

Na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem proběhlo standardní kolečko poskytování informací a rozšiřování povědomí o OA iniciativě mezi studenty a akademickými pracovníky. Hlavním informačním bodem byla Vědecká knihovna UJEP, resp. pořádaný seminář, který se mimo jiné dotkl i témat spjatých s OA, repozitáři, jednoznačnými identifikátory autorů, elektronických zdrojů v OA režimu aj. Akci provázela letáková a informační kampaň.

Ústřední knihovna Vysokého učení technického v Brně (ÚK VUT) se pravidelně zapojuje do týdne otevřeného přístupu různými akcemi. V roce 2018 se uskutečnily 2 semináře a jeden webinář. Prvním seminářem provedl **Josef Jílek** z Clarivate Analytics a popsal funkce databáze Web of Science se zaměřením na Open Access dokumenty. Druhý seminář **JUDr. Tomáše Kubešy, PhD.** z Centra transferu technologií VUT se zabýval autorským právem a licencemi Creative Commons. Webinářem na téma Managementu výzkumných dat provedla **Petra Dědičová** z Ústřední knihovny. Volnějši aktivitou bylo promítání filmu *Zázračné dítě internetu: příběh Aarona Swartze*, na které navázalo tradiční setkání v Restauraci Kanas nazvané *Open Beer*.

V letošním roce si ÚK VUT nechala vyrobit několik propagačních předmětů s tématem otevřeného přístupu a Digitální knihovny VUT, které byly rozdávány jednotlivým účastníkům akcí.

Propagační předměty ÚK VUT Brno

Závěr

Jak je vidět, tak i v roce 2018 univerzitní knihovny nezhálely a v rámci Open Access Week připravily spoustu zajímavých akcí. Některá témata se opakují, ale to není vůbec na škodu, jelikož téma otevřeného přístupu je stále ještě mladé a i přes veškerou snahu v rámci akademické sféry stále nepříliš rozšířené. I proto je potřeba toto téma neustále rozvíjet, diskutovat jak s mladými, tak i se zkušenými vědci a v neposlední řadě shánět podporu u zákonodárců, Rady pro výzkum, vývoj a inovace a především u vedení univerzit.

Zpráva vznikla na základě informací poskytnutých kolegy z univerzitních knihoven, jmenovitě přispěli: Miroslava Pourová (ZČU), Jiří Mašek (UJEP), Naděžda Fasurová (MENDELU), Tereza Simandlová (UK), Jiří Fišer (TUL) a Jan Skůpa (VUT).